

Wyrok z dnia 17 września 2001 r.

III RN 143/00

Pełnienie przez żołnierza z poboru służby w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r. jest w rozumieniu art. 25 ust. 2 pkt 2 zdanie drugie ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 ze zm.) przesłanką zachowania uprawnień kombatanckich nabytych wyłącznie z tytułu utrwalania władzy ludowej, nie jest natomiast wystarczającą przesłanką nabycia uprawnień kombatanckich.

Przewodniczący SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Katarzyna Gonera, Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 września 2001 r. sprawy ze skargi Mieczysława S. na decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w W. z dnia 22 kwietnia 1998 r. [...] w przedmiocie pozbawienia uprawnień kombatanckich, na skutek rewizji nadzwyczajnej Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie [...] od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Katowicach z dnia 9 lutego 2000 r. [...]

o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną.

U z a s a d n i e

Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych decyzją z dnia 3 lipca 1997 r. wydaną na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950) pozbawił Mieczysława S. uprawnień kombatanckich. W ocenie organu administracji publicznej, skoro Mieczysław S. brał udział w walkach z reakcyjnym podziemiem w okresie od kwietnia 1947 r. do lipca 1947 r., a zatem dotychczasowe uprawnienia

kombatanckie nabył wyłącznie z tytułu utrwalania władzy ludowej, to zgodnie z powołanym wyżej przepisem należało pozbawić go tych uprawnień. Jeżeli zaś nie wykazał działalności kombatanckiej, bo nie udowodnił udziału w walkach z oddziałami wymienionymi w art. 1 ust. 2 pkt 6 ustawy, to nie przysługują mu uprawnienia kombatanckie wynikające z przepisów powołanej ustawy.

Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych decyzją z dnia 22 kwietnia 1998 r., po rozpatrzeniu wniosku Mieczysława S. o ponowne rozpatrzenie sprawy, utrzymał w mocy własną decyzję z dnia 3 lipca 1997 r. Podzielił uprzednio przedstawione ustalenia i zapatrywania prawne. W szczególności podkreślił, że skarżący nie może powoływać się na przepis art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy stanowiący, że uprawnienia kombatanckie zachowują między innymi żołnierze z poboru, którzy pełnili służbę wojskową w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r., gdyż pełnił on tę służbę ochotniczo, a nie z poboru, co wynika z podanych przez niego informacji.

Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy w Katowicach wyrokiem z dnia 9 lutego 2000 r. [...] oddalił skargę Mieczysława S. na powyższą decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 22 kwietnia 1998 r. W ocenie Sądu przepis art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy powinien być interpretowany w ten sposób, że osoby, które nabyły uprawnienia kombatanckie z tytułu utrwalania władzy ludowej, a nadto mają uprawnienia z innego tytułu określonego w ustawie, zachowują te uprawnienia, jeżeli nie zachodzą przesłanki jednoznacznie i rygorystycznie przekreślające możliwość przyznania uprawnień kombatanckich, w szczególności z mocy art. 21 ust. 2 ustawy. Skarżący mógłby zachować dotychczasowe uprawnienia kombatanckie z tytułu pełnienia służby w formacjach Wojska Polskiego, gdyby pełnił służbę z poboru, zaś w rzeczywistości zgłosił się do wojska ochotniczo. Skarżący przyznaje, że nie walczył z bandami UPA i Wehrwolfem, przeto w ocenie Sądu nie wykazał tytułu określonego w art. 1 ust. 2 pkt 6 ustawy, ani też innej podstawy uprawnień, np. art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy. Skarżący nigdy nie sprzeciwiał się zawartym w dokumentach b. ZBOWiD stwierdzeniom, że walczył z reakcyjnym podziemiem, przeto jego zarzuty są według Sądu chybione i nie mogą podważyć legalności zapadłych w sprawie decyzji.

Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego w rewizji nadzwyczajnej od powyższego wyroku zarzucił rażące naruszenie art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz. 368 ze zm.) w

związku z art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 ze zm.) oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji RP i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz decyzji Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 22 kwietnia 1998 r. i utrzymaną w mocy decyzji z dnia 3 lipca 1997 r. W ocenie Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego z wykładni przepisu art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy wynika, iż jedynym warunkiem do zachowania uprawnień kombatanckich w tym przypadku jest pełnienie służby wojskowej w Wojsku Polskim od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r. Ustawodawca dodając to zdanie uhonorował osoby, które pełniły zasadniczą służbę wojskową tuż po zakończeniu wojny. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego jest zdania, że zarówno pojęcie „żołnierz z poboru” jak i „żołnierz-ochotnik” są synonimami sformułowania „żołnierz zasadniczej służby wojskowej”, zaś prezentowana przez organ administracji publicznej interpretacja przepisu art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy stoi w sprzeczności z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna nie ma usprawiedliwionych podstaw. Nie jest trafny zarzut rażącego naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego stanowiącego, że „pozbawia się uprawnień kombatanckich osoby (...), które na mocy dotychczasowych przepisów uzyskały uprawnienia kombatanckie wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944-1956 w charakterze "uczestników walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej" lub innych tytułów niż wymienione w art. 1 ust. 2, w art. 2 oraz w art. 4. Uprawnienia te zachowują jednak osoby, które uczestniczyły w Wojnie Domowej w Hiszpanii w latach 1936-1939 lub które uprawnienia te uzyskały z tytułów określonych w ustawie, oraz żołnierze z poboru, którzy pełnili służbę wojskową w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r.”

W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że skarżący uzyskał uprawnienia kombatanckie wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944-1956 w charakterze "uczestnika walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej" oraz że zmierzał do wykazania, iż zachowuje te uprawnienia z tytułu służby wojskowej w 57 pułku Pie-

choty Wojska Polskiego. Skarżący przyznał, że pełniąc ochotniczo służbę w Wojsku Polskim nie walczył z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz grupami Wehrwofu, lecz „z innymi bandami.” Wnoszący rewizję nadzwyczajną nie kwestionuje prawidłowości tych ustaleń faktycznych, które w związku z tym są miarodajne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Na tle powyższych istotnych dla sprawy okoliczności faktycznych jest oczywiste, że podstawą prawną jej rozstrzygnięcia jest przepis art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy o kombatantach, jednakże tylko w takim zakresie, w jakim przewiduje, że osoby, które na mocy dotychczasowych przepisów uzyskały uprawnienia kombatanckie wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944-1956 w charakterze "uczestników walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej" pozbawia się tych uprawnień, chyba że jako żołnierze z poboru pełnili służbę wojskową w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r. Trafnie bowiem podkreślił Naczelny Sąd Administracyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że w razie wszczęcia postępowania w kierunku pozbawienia uprawnień ciężar dowodu spoczywa na organie, natomiast w przypadku dochodzenia uprawnień – na zainteresowanym. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy na organie administracji publicznej ciążył zatem obowiązek wykazania, że skarżący uzyskał uprawnienia kombatanckie wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944 - 1956 w charakterze "uczestnika walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej", zaś na skarżącym ciążył obowiązek wskazania dowodów (lub przynajmniej sformułowania stosownych stwierdzeń) na jedną z wymienionych w art. 25 ust. 2 pkt 2 zdanie drugie ustawy okoliczności uzasadniających zachowanie nabytych uprawnień kombatanckich, a mianowicie: a) uczestnictwa w Wojnie Domowej w Hiszpanii w latach 1936-1939, lub b) uzyskania uprawnień kombatanckich „z tytułów określonych w ustawie”, lub c) pełnienia jako żołnierz z poboru służby wojskowej w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r. Skoro skarżący powoływał się wyłącznie na pełnienie służby w Wojsku Polskim, jako na okoliczność uzasadniającą zachowanie uprawnień kombatanckich nabytych wyłącznie z tytułu utrwalania władzy ludowej, to zasadnie organ administracji publicznej przeprowadził postępowanie dowodowe celem wyjaśnienia, czy skarżący spełnił tę właśnie ustawową przesłankę zachowania uprawnień kombatanckich.

Wymaga podkreślenia, że pełnienie jako żołnierz z poboru służby w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r. jest w rozumieniu art. 25 ust. 2 pkt 2 zdanie drugie ustawy przesłanką zachowania uprawnień kombatanc-

kich nabytych wyłącznie z tytułu utrwalania władzy ludowej. Osoba, która nabyła uprawnienia kombatanckie wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944-1956 w charakterze "uczestnika walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej" zachowuje zatem te uprawnienia, jeżeli wykaże, że pełniła w tym charakterze służbę w Wojsku Polskim we wskazanym okresie. Pełnienie służby w Wojsku Polskim nie jest natomiast wystarczającą przesłanką nabycia uprawnień kombatanckich, bowiem ustawa wymaga w tym celu brania udziału w wojnach, działaniach zbrojnych i powstaniach narodowych, w ramach formacji wojskowych lub organizacji walczących o suwerenność i niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1 ust. 1 ustawy), a to: pełnienia służby wojskowej w Wojsku Polskim lub w polskich formacjach wojskowych przy armiach sojuszniczych podczas działań wojennych prowadzonych na wszystkich frontach przez Państwo Polskie (art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy) oraz uczestniczenia w walkach w jednostkach Wojska Polskiego oraz zmilitaryzowanych służbach państwowych z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz grupami Wehrwolfu (art. 1 ust. 2 pkt 6). Naczelny Sąd Administracyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wywiódł przekonująco, że skarżący nie wykazał, iż pełniąc ochotniczo służbę wojskową w jednostce Wojska Polskiego spełnił jedną z powyższych przesłanek nabycia uprawnień kombatanckich. Nie jest trafny pogląd wnoszącego rewizję nadzwyczajną, że służba wojskowa w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r. stanowi „quasi podstawę prawną do uprawnień kombatanckich.” Z wykładni systemowej wynika bowiem, co wykazano wyżej, że służba w Wojsku Polskim we wskazanym okresie stanowi jedynie przesłankę zachowania uprawnień kombatanckich nabytych wyłącznie z tytułu utrwalania władzy ludowej, wszakże pod warunkiem, że osoba, która nabyła takie uprawnienia, pełniła tę służbę jako żołnierz z poboru. Wykładnia gramatyczna powyższego przepisu nie budzi pod tym względem żadnych wątpliwości. Użyte w przepisie art. 25 ust. 2 pkt 2 zdanie drugie in fine ustawy sformułowanie: „żołnierze z poboru, którzy pełnili służbę wojskową w Wojsku Polskim” nie może być zatem rozumiane szerzej, jako „żołnierze, którzy pełnili służbę w Wojsku Polskim.” Nie sposób bowiem przyjąć, że ustawodawca użył zwrotu „żołnierze z poboru” przez przeoczenie, wskutek czego określenie „z poboru” powinno być uznane jako zbędne lub nieistotne przy dokonywaniu wykładni tego przepisu.

Zawarty w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej pogląd Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, że zarówno pojęcie „żołnierz z poboru”, jak i „żołnierz-ochotnik” są synonimami sformułowania „żołnierz zasadniczej służby wojskowej”, jest

być może prawidłowy, jednakże nie ma on żadnego związku z rozpoznawaną sprawą, skoro przepis art. 25 ust. 2 pkt 2 zdanie drugie ustawy nie używa pojęcia „żołnierz zasadniczej służby wojskowej”, lecz wyłącznie pojęcia „żołnierze z poboru”, co w sposób oczywisty wyklucza żołnierzy pełniących, jak skarżący, ochotniczo służbę w Wojsku Polskim we wskazanym w tym przepisie okresie, z kręgu osób uprawnionych do zachowania uprawnień kombatanckich nabytych wyłącznie z tytułu utrwalania władzy ludowej.

Sąd Najwyższy uznał za nieusprawiedliwiony zarzut rażącego naruszenia przepisu art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, bowiem zarzut ten nie został uzasadniony przez wnoszącego rewizję nadzwyczajną, a Sąd Najwyższy nie może snuć domysłów i przypuszczeń w tym zakresie.

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====